

izrael – mlada nacija sa starim bolom

tikva kaszas

Od kada sam otpočela sa Primalnom terapijom, jedva da sam pomenu Izael. Samo sam želela da zaboravim to mesto i sve što me na njega podseća. Ali nedavni povratak tamo izneo je na video mnoga osećanja koja gajim prema svojoj zemlji. Upravo počinjem da otkrivam ogromnu količinu potiskivanja koja mi je bila potrebna da bih tamo živila kao i da bih živila u svojoj porodici. Nikada pre nisam izražavala svoja osećanja jer sam ih se stidela; vaspitana sam da osećam da je loše privigovarati.

prana sam da osećam da je još privigao. Moji roditelji su rođeni u Madarskoj i osećali su se Madarima sve dok ih dogadaj Druog svetskog rata nisu naterali da pate kao Jevreji. Mog oca su odveli u jedan radni logor u Madarskoj, a majku su poslali u takav isti u Nemačkoj. Kada se rat završio, vratili su se kući i otkrili da su im Rusi zauzeli dom i posao a Nacisti ubili dvoje dece, dečaka i devojčicu. Bol, poniženje, glad i beda koje su prepatili, naterali su ih da traže mesto na kome neće morati da bivaju kažnjavani zbog toga što su Jevreji. To mesto je, naravno, bio Izrael. Prerušeni u vojnike, pobegli su vozovima preko Evrope do Belgije. Tu se moj otac ukrcao na brđ za Izrael, dok je majka morala da ostane da bi rodila mene.

NADA I HEROIZAM

Bio je to prevremeni porodaj i umalo da obe umremo. Imala sam svega nekoliko meseća kada smo stigle u Izrael, i dal su mi ime Tika, što na hebrejskom znači „Nada“. Dok sam još bila dete majka mi je pričala koliko joj je nada bila potreblja. Posle rata je izgubila želju da živi; više nije verovala ni u ljude ni u Boga. Jedina stvar koja ju je održala bila je nada a i ja. Bila je to očajnička želja da preziv i žarka nuda koja je dovela mnoge Jevreje u Izrael. Oni su nacionalnoj himni dali ime „Hatikva“ zbog 2000 godina stare nade koju nikada nisu izgubili, da budu slobodni ljudi u slobodnoj zemlji. Nikada nisam volela svoje ime i nisam bila u potpunosti svesna njegovog značenja, sve dok nisam došla na terapiju. U Institutu sam osetila kako sam moralna da budem nada moje majke, kako sam uvek želeta da je nasmijem, da ne pati i da ne bude tako hladna prema meni. Moja lična nada je bila da njoj bude bolje i zato sam joj odobravala i pružala joj ljubav. Naučila sam da budem »dobra devojka« i da radim sve što se od mene očekuje. Svakog dana sam se nadala da će sledeći dan biti bolji.

Kada sam otpočela sa terapijom bila sam tvrda i nesposobna da plaćem. Za mene je plakanje značilo biti ružan i slab i biti na smetnji mojoj majci. Ona me je bodrila da budem hrabra i govorila mi je da samo histerične žene plaću. To je bilo u vezi sa pričama koje sam pročitala i učila u školi i verovala sam da će jednog dana biti nagradena zbog toga što sam dobra i ne pokazujem emocije ili slabost. Lekcije iz istorije i Biblije, koje smo tako intenzivno učili za vreme pojedinih raspusta, bile su opomene heroizma. Sve do terapije gotovo da nikad nikog oko sebe nisam videla da plaće. Prva stvar koja me je otvorila u terapiji bilo je sećanje na plać moje majke. Setila sam se kako sam je jednom videla da napušta trpezarski sto da bi se napolju isplakala kako je ne bi čuli. Sada mi je lakše da plaćem, i to obično kada čujem druge u grupi ili kada vidim terapeutu da zagrli pacijentu; to u meni budi osećanje da ja nikad nisam imala rame za plakanje.

Kao i mojoj roditelji, i ja sam želala da zaboravim prošlost i da nadvladam bol. U tome sam se zatvorila. Moji roditelji su za sobom imali dva rata kada je izbio treći, naš rat za nezajsnost 1948. godine. Imala sam dve godine i od majke sam slušala da sam mnogo plakala za vreme pucnjave. Moja jedina uspomena je iz vremena kada sam imala 6 godina i kada

sam dotrčala kući da se sakrijem ispod kreverte, jer sam čula avione u niskom letu. Tada me je zvuk prestravio, ali sam se na te stvari navikla. Prilikom moje nedavne posete domu, jedne večeri sam gledala TV i videla sahranu nekog mlađog vojnika koji je nastradao u Libanu, i po prvi put u svom životu sam plakala zbog sveg nasilja i smrti. Počela sam da uvidim koliko sam se emocionalno odvojila od onoga što se dešava oko mene. Nikada nisam bila potpuno svesna koliko sam živila blizu smrti celog svog života. Kada me je dr Holden pitao u preterapijskom intervjuu, da li sam ikada razmišljala o smrti ili se plašila smrti, moj odgovor je bio NE!

ŽRTVOVANJE I BORBA

Upravo počinjem da uvidam teret koji sam primila od roditelja i od moje zemlje. Duboko u meni je ukorenjeno geslo: jedan za sve i svi za jednog. Ne toliko u smislu davanja i deljenja, na žalost, iako su u njemu sadržani takode i ovi aspekti, već u smislu žrtvovanja. Nisam bila ličnost sa individualnim potrebama; opstanak zajednice je bio važniji. Tokom svih tih godina bilo je važno žrtvovati se, biti skroman zarađ, bolje budućnosti. Često sam želela da znam zašto? Zašto je sve moralo da bude tako teško? Često sam se pitala da li život u Izraelu može biti bolji. Možemo li da drugačije radimo i da promenimo svoju sudbinu? Moje »zašto?« raslo je i bivalo sve veće i veće, a odgovora nije bilo. Jedina sigurna činjenica za mene sada je da ne želim više ikada da patim.

Borba je glavna odlika u izraelskoj kulturi. Naša istorija je povezana borbama protiv neprijatelja, seobama, mržnjama, mučenjima i progonima. Na nesreću, to se prenalo u svakodnevni život, u naše ličnosti i u našu tvorevinu frustrujuće birokratije i neefikasne ekonomije. Za mene je borba postala moj način života. Umesto da obavljam stvari na jednostavan i ispravan način, ja bi ih uvek iskomplikovala. Izraelska borba znači da, iako smo pravili ono što izgleda kao čudo u pustinji, mnogi ljudi poput mene, su previše neurotični da bi uživali u napretku. U Izraelu danas ima sve više i više pritužbi i ništa nikada ne izgleda dovoljno dobro.

DUŽNOST I SLOBODA

U vreme kada sam pristupila vojnoj službi, bila sam vrlo zatvorena. Od malena sam želela da služim u vojsci; činilo se da je to dobra stvar za moju zemlju. Prva dva meseca prošli smo kroz brojne vežbe i ja sam bila čvrsta i poslušna baš kao što su me kući naučili. Nije bilo sumnji u mojoj svesti da to mora da se učini. Jedini pokazatelj da patim podsvesno bilo je prekomerno uzimanje hrane. I posle početnog perioda to je postala besmislena rutinska gnjavaža, daleko od slavnih slika izraelskih žena vojnika, kojoj se ostatak sveta divio. Cinjenica da je nijedna od nas devojaka nije volela armiju, i većina nas je morala da radi kao sekretarica. To sam izbegla radeci u kibucu, u kuhinji i sa decom.

Moja potreba za slobodom se razvila kao rezultat življena u restriktivnom domu i postala je identična potrebi da odem iz Izraela. Kratko putovanje u Evropu je oporezivano kao luksuz. Monetarna ograničenja su takva putovanja učinila praktično nemogućim. Bili smo okruženi neprijateljima i nije imalo gde da se ode. Nakon mog služenja vojske želela sam da živim samostalno, što je u to vreme izgledalo smelo zbog puritanskog morala našeg društva. Udaja je bila moj način da odem od kuće a kasnije i iz Izraela. Otišla sam sa suprugom u Nemačku na studije i ostala tamo šest godina.

Želeta sam da budem gradanin sveta, ali me je rat 1973. godine naterao da se ponovo

osetim Izraelkom. Sa gorčinom i tugom sam razmišljala da li da se vratim ili da nastavim studije. Osećala sam da sam potrebljana svojoj zemlji, iako nisam želela da se suočim sa ta-mošnjom groznom realnošću. Moja oprečna osećanja su me gotovo 14 godina terala da dolazim i odlazim od kuće, kako u mislima tako i u stvarnosti. Nedostajalo mi je da me moji roditelji trebaju, ali čim bih se vratila, suočila bi se sa svom bedrom koja me je nagnala da pogremem.

Suptilno smo bili indoctrinirani izraelskom potreboom da svoje gradane zadrži u zemljii, i ta je potreba postala deo moje neuroze stočke poslušnosti. Kada sam iz Izraela otišla za Nemačku, rekli smo svim svojim prijateljima da ćemo se vratiti i da je to samo privremeni boravak. Moralni smo to da kažemo, jer nas je bilo stid našeg nagona da odemo. Zvonile su mi u ušima očeve reči — „Ti se nikada nećeš vratiti“. Rešila sam da dokazujem i njemu i drugima da ću se vratiti i to sam i učinila. Vratila sam se kući želeći da promenim stvari učešćem u društvenim i zajedničkim aktivnostima. Uskoro sam došla do zaključka da je bolje da otpočnem sa samom sobom. Sada ne osećam neodoljivu želju da se vratim. Više ne osećam da svoj život dugujem bilo kojoj naciji ili nekom drugom.

Ljudi koji su odoleli društvenom pritisku i koji su otišli, dobili su posebno ime »Jord«, što znači neko ko se spušta. Smatralju ih u neku ruku izdajicama. Puno se o njima pričalo prilikom moje nedavne posete; neki od mojih prijatelja su pokušali da otkriju da li sam i ja »jedna od onih«. Upoznala sam nekoliko Izraelaca koji su osećali kriticu, poput mene, zbog odlaska.

IDEALI I STVARNOST

Kada je Izrael stvoren pokušao je da napravi uzorno društvo. Bila je to prilika da se otpočne sve iz početka, da se napusti stara tradicija. Trebalо je da mi budemo primer za svet i postavljeni su veliki ideali. Danas su svi oni nestali. Osećam se prevarena tim lepim, savršenim idealima, kao i očevim gotovo savršenim rečima, idealističkim, apstraktnim rečima koje nisu skrivali činjenicu da on nije mogao da izade na kraj sa realnošću. U nameri da pogebnju od patnje, Jevreji kao moј otac, često beže u svoje misli, a u terapiji sam osetila da i ja to radim. To je za mene poput lebdenja u vazduhu visoko od zemlje.

Stavovi mojih roditelja nagnijali su izolaciji od aspekta izraelskog života i zato sam ja odrasla sa teretom da budem Izraelka ali uz nekoliko emocionalnih olakšica. Oba moja roditelja su se osećala kao stranci u novoj kulturi. Da bi privukla pažnju svoje majke, imala sam običaj da joj postavljam pitanja o njenoj prošlosti. Oci bi joj zasijale kada bi mi pricala o svojim lepim planinskim izletima, o svojim divnim haljinama i o hladnom, svežem vazduhu Madarske. U Izraelu nije pronašla ništa što bi sve to zamениlo. Usvojila je slogan: »Moj dom je moja tvrđava – i gotovo da nije imala prijatelja. Moj otac se stalno žalio na nešto u Izraelu; od grubosti gradana do stila pevanja estradnih umetnika. Nije mi dozvolio da se priključim svojim drugarcima u Devajočkim skautima, jer se plasio da će mi tamo isprati mozak kao što su to radili komunisti. Moji roditelji nisu mogli da se prilagode životu u svom novom domu i kulturi, koja je tu rasla. Većina njihovih prijatelja, do danas, su Madari, Izraelske pesme su bitan deo kulture i čvrsta veza sa zemljom koju ja nemam. Veći deo svog života osećala sam se odvojenom i izolovanom i u terapiji sam plakala zato što nemam dom i ne prinadim nijedne

ISTORIJA I UNIŠTENJE (HOLOKAUST)

Moji roditelji nisu propustili da mi kažu da ja ne moram da budem kao ostali ili da radim ono što oni rade – što je bio dokaz njihovog užasnog iskustva u životu među ljudima koji nisu Jevreji. Moj strah i sumnja u druge je nacionalna osobina koja se prenosi kroz generacije proganjениh Jevreja. Iako sada imamo dom i novu kulturu, još uvek nas mrze, sada kao Izraelce. Na Primalnoj terapiji sam okružena pacijentima iz mnogih zemalja, i shvatila sam da imamo mnoge neurotične crte koje su

vrlo slične. Počinjem, takođe da shvatam da je bol u ljudima taj koji ih nagoni da mrze Jevreje i da ih koriste kao žrtvene jarce za svoje sopstvene nedostatke i patnje. Takođe, osećam da smo do izvesne granice preuzeли sami neurotičnu ulogu žrtvenog jarcu. Neki moji prijatelji u Izraeli veruju da čemo se mi uvek boriti sa svetom, što je za mene teško da prihvatom. Nije mi prijatno što znam da se »uništenje« (holokast) prikazuje na TV da podseti svakog na greške prošlosti. Sve dok ljudi u svetu ne oseće svoj bol, istorija će se ponavljati.

Zivot u Izraelu mi je dao čvrstinu da opstane u zemlji gde su smrt i lišavanje bile stalne pretnje. Znamo da budemo poput kaktusovog ploda, po kome su rođeni Izraelci ili »Sabre«.

deca nacista heda

Ljudi nikada ne pričaju o nama, deci čiji su roditelji bili nacisti. Bili smo premladi da bismo učestvovali i razumeli, pa ipak dovoljno stari da budemo ranjeni za ceo život onim što se dogodilo u Nemačkoj u vreme našeg detinjstva.

U ovo doba post-Holokaustne retrospektive, učenjaci i pisci ispituju i preispituju posledice osećanja krivice na starije generacije Nemačaca, kao i psihičku patnju dece Jevreja koji su preživeli koncentracione logore. Ali mi, potomci nacija, ostali smo u drugom planu zato što osećamo toliki strah zbog svog vaspitanja — i zbog svojih roditelja. Takođe osećamo da nas je naša zemlja prevarila i surovo iskoristila.

Iako se pribjavamo da otvoreno govorimo o ovome, možda bismo uspeli da bacimo više svetla na nacističku Nemačku, ako bismo samo smogli malo snage. Dopustite mi da ja to pokušam.

Biti odgojen u Hitlerovom društvu predstavljalo je noćnu moru. Odrasli ljudi oko nas, grubi i autoritarni, pokušavali su da nas pretvore u male robote. Mi smo se potajno osećali — i još uvek se duboko u sebi osećamo — žrtvama, ali nikada nam nije bilo dopušteno da izrazimo svoja osećanja, kao što su to mogli drugi, koji su preživeli nacistički pakao. Umetnostoga, mi smo delili krivicu svojih roditelja po načelu nasledstva i bili prognani zajedno sa njima. Neusudujući se da se pobunimo protiv svog položaja, mi smo još uvek pritajeni, mi se još uvek krijemo.

Ja sam rođena u Manhaju, 1933. godine. Kao druga čerka svojih roditelja, bila sam grdinjno razočaranje za svoga oca, koji je želeo da dobija sinove za Firera i naciju — i tako očuva svoje plemenito ime. Uznemirilo ga je što sam ja, za razliku od svoje plavokose starije sestre, imala samo kestenjastu boju kose i tamno braon oči. Moj otac je bio presrećan kada se radio moj stariji, od dvojice braće, čak iako je imao crvenu kosu i tamno braon oči. Ali kada mu se drugi sin radio plavokos i plavook, on je rekao: »Konačno, dete kakvo sam želeo.«

Naši roditelji su nas učili da dižemo ruke i govorimo: »Heil Hitler« pre nego što smo rekli »mama«. Ovakva indoktrinacija bila je opšta: deca su je osećala u obdaništu, kod kuće — svuda. Odrasli smo verujući da je Hitler superbog, a Nemačka savršena nacija. Učili su nas nemačkoj superiornosti u vezi svega: zemlje, rase, nauke, umetnosti, muzike, istorije, literaturu.

U isto vreme, sve devojke bile su podučavane da budu bespogovorne sluškinje muškarčića; kao individue, mi nismo imali prava na svoje sopstveno mišljenje, niti prava da povisimo ton. Morale smo da budemo modeli poslušnosti, rada i krutosti, bez prava na žalbu. Takođe, nije nam bilo dopušteno da nosimo haljine, cipke ili da koristimo šminku. Mene su kod kuće i u školi vrlo često ponižavali i zvali »skmeza«, jer sam bila nežna i lako bih zaplakala.

40 polja

»Umetničko vaspitanje« koje smo imali ubilo je svu našu kreativnost. Naše nastavnike užasavala je svaka pojava inicijative ili spontanosti.

Knjige koje smo čitali bile su pune priča koje slave Hitlera. U njima, negativni junak bio je obično Jevrejin. Ja nisam nikada lično upoznala nekog Jevrejina, tako da su Jevreji o kojima sam čitala bili personifikacija Davola — previše zli da bi bili stvarni.

Sećam se kako me je deda vukao na Hitlerove skupove u Minhenu. Mrzela sam da satim stoješ medu hiljadama crnih čizama i slušam taj rezak glas: premala da vidim mnogo od onoga što se dogadalo, užasavala sam se te kričeće gomile. Pa ipak, naravno, morala sam da glumim oduševljenje.

Za vreme rata Hitler je tražio ogromne žrtve uime veće slave »Naroda, Rajha i Firera«. Čak i kao mala deca mi smo radili bez prestantka, uprkos stalnoj gladi i užasima vazdušnih napada koji su sejali smrt i pustoš svuda oko nas.

Zatim je došao strašni kraj rata. Velikoj većini Nemaca bilo je sigurno bolno da gledaju kako se njihov svet ruši, ali niko ne može zamišliti kako se osećala devojčica sa svojim nepunim trinaest godina, koja je iskreno verovala da su naše fizičke i emocionalne muke iskupljene našom službom Fireru i naciji.

To je bila jedina reč koju smo znali. Najpre su nas zaluđeli da obožavamo Firera, a zatim nam govorili da, ako sledimo njegov program i vredno radimo, jednog dana možemo biti izabrani za nagradu, ili štaviše, dobiti priliku da ga vidimo ili da se sa njim lično rukujemo.

Kada je ostali deo sveta upro prst na našeg palog boga i prozvao ga fanatičnim ubicom, svi Nemci, uključujući i nas decu, bili su takođe svrstani u ubice. Sve što smo bili naučili od jednog se okrenulo naglavacke: ono čemu su nas učili da je dobro, sada je bilo loše, a ono loše, sada je postalo dobro. Želela sam da umrem. Bez neke vrste objašnjenja, poludela bih.

Ali svuda oko mene u posleratnoj Nemačkoj vladala je mrtva tišina. Niko nije govorio, niti sam se ja usudivala da pokažem svoj očaj i zbrkanost postavljanjem pitanja. Jedva sam čekala da napustimo selo u koje smo bili evakuisani zajedno sa majkom i odemo kući našem ocu, čija pomoć mi je bila tako potrebna. U mojim očima on se srušio zajedno sa Hitlerom, ali ja sam htela njegovo izvinjenje za sve što se dogodilo, tako da bih i dalje mogla da verujem u njega i imam nekog da se na njega oslonim.

Umesto toga, moj otac je pokušao da obnovi svoj autoritet prebijajući me namrsto, tako da se nikada nisam usudila da postavljam pitanja. Ozbiljno sam razmišljala o samoubistvu. Svet oko nas se promenio, ali moj dom je ostao onaj isti užasni zatvor kao i pre.

dobili ime, bodljikav spolja ali sladak iznutra. Tvrda spoljna ljuštura je maska za toplinu i ljudsku ljubaznost. Na sreću, naučila sam da mi je čvrstina samo omogućavala da nosim nepotreban teret, to je slabilo moja čula i iskrivljavalo moju percepciju. Sada, kada je moja tvrda ljuštura istopljena sa suzama koje sam prolila, postajem dovoljno snažna da dozvlim sebi da budem slaba i mala i očajna. Nova vrsta topline, ona stvarna, počinje da se otkriva.

THE PRIMAL INSTITUTE NEWSLETTER
January 1981 Vol III, No 5

S engleskog: Kozovska Jana

Jednoga dana neki stranac me je pljunuo na ulici samo zato što sam Nemica, i tada sam shvatila da nikada neću imati ikoga kome bih se mogla obratiti za pomoć i razumevanje. Mi, deca, postali smo zaboravljenе žrtve koje nisu dočekale slobodu. Da li znate kako izgleda kada postanete potpuno mrtvi i beživotni, a tokino ste uplašeni da vam se mozak isprazni? Tako su se mnoga deca osećala, pa i ja, jer smo u sebi nosili muku, suze, srdžbu i bes, što su nam naše nemačke vode ostavile u naslede.

Pošto smo odrasli ni sa čim drugim osim sa lažima, mi smo sada sami sebe lagali. Trudili smo se da ne osetimo bol kada se suočimo sa antinemачkim raspoloženjem, ali naš trud da ostanemo čvrsti samo je potvrđivao predstavu koju je svet imao o Nemcima, kao ljudima kojima nedostaju obična, jednostavna osećanja. Nesposobni više da verujemo u bilo šta, nismo imali poverenja niukoga — bili smo previše povredeni da bismo verovali. U svojoj bespomoćnosti, mi smo hteli da sakrijemo koliko smo zapravo bili ranjivi.

Konačno, imala sam dovoljno sreće da se u Darmstadt upoznam sa jednim učiteljem umetnosti koji je ohrabrio moju kreativnost i uticao na moju odluku da se bavim umetnošću. Preko njega sam najpre saznala više o grupi Bauhaus, Pol Kleu i Vasiliju Kandinskmu, koji su svojevremeno napustili Nemačku, kao i o teorijama Sigmunda Frojda i džez muzici. Hitler je sve njih nazivao »degenerativna« i zahtijevao njihov rad. Ja sam tada kao sunder upijala sve što sam mogla o savremenoj misli i umetnosti. Ali moja radost otkrivanja bila je pomučena razočaranjem i ljutnjom što je sve to tako dugo meni bilo nedostupno.

Onda je došao tridesetogodišnji period mog manično-depresivnog raspoloženja, u toku kojega sam lagano i bolno izražavala svoja podsvesna osećanja kroz skulpturu u metalu. Duđo sam i uporno u grubim obrisima materijalizovala svoja istinska osećanja, maskirajući ih jednim apstraktним stilom. Ali sam onda konačno shvatila da moram doživeti i oslobođiti se svog tog besa, mržnje i tuge, ako ikada želim da pobegnem iz te noćne more u kojoj sam živila. Pre nego što sam razvila svoj sadašnji simbolički stil, preselila sam se u Sjedinjene Američke Države, najpre u Njujork, a onda i u Los Andeles. Ovdje sam i započela primalnu terapiju, koja mi je pomogla da postanem osećajna osoba, koja je tako dugo bila zatvorena u meni.

Moja priča, naravno, nije jedinstvena, ali se retko čuje. Konačno, vreme je da mi, deca nacija, sednemo i progovorimo otvoreno jedno drugom — i svetu. Potrebno nam je ohrabrenje da bismo izašli iz školjke svoje mučne prošlosti. Kada sam najzad počela otvoreno da pričam sa mojim jevrejskim prijateljima, oni su izrazili zaprepašćenje da postoje Nemci — nemci »Arijevići« — koji su takođe patili pod nacistima. Otkrili smo da imamo mnogo sličnih iskustava.

I zato, kada bismo jedni druge gledali kao ljudska bića, a ne kao stereotipe, svi bismo mogli zajedno da plačemo zbog Holokausta i drugih užasa tog strašnog vremena — zato, hajde, učinimo ovaj svet poštenijim, prijatnijim mestom.

(Hed: »Children of the Nazis«, Primal Institute Newsletter, Vol. I, No. 3, 1978, Los Angeles)

S engleskog:
Marjan Tošić